

Studievejledning for Modul 2

Forløb A

Sociologisk Samtidsanalyse

Forelæsning v/Johannes Andersen i Auditorium T

Det Samfundsvidenskabelige Basisår
Aalborg Universitet
Forårssemesteret 2006

Indholdsfortegnelse

Forløbsbeskrivelse	5
Projektarbejde og emner	5
Vejledende krav til projektrapporten	6
Forløbsforelæsninger - beskrivelse.....	8
Forløbskurset	8
Forelæsninger.....	9
Metode	11
Øvelser og eksamen i videnskabsteori samt statusseminar	11
Litteratursøgningskursus.....	12
Videnskabsteori - Del 1-10	13
Del 1: Introduktion til videnskabsteori som disciplin	13
Del 2: Teorier om videnskabernes udvikling. Kuhns paradigmateteorier og Poppers falsifikationisme.....	14
Del 3: Introduktion til positivisme og historisme.....	14
Del 4: Marxisme og Kritisk Teori	14
Del 5: Fænomenologi, hermeneutik og postmoderne teoridannelser	15
Del 6: Tematisk eksempel og kunsten at mikse videnskabsteoretiske positioner.....	15
Del 7: Problemstillingens faglige relevans, kernebegreber og teoriforståelse.....	16
Del 8: Projektets teoretiske og empiriske grundlag	17
Del 9: Projektets opbygning og design	17
Del 10: Projektets værdimæssige og etiske grundlag og implikationer.....	18
Litteraturliste - Videnskabsteori	20

Forløbsbeskrivelse

Dette forløb er tilrettelagt i samarbejde med *Studienævnet for Socialrådgiveruddannelsen* og *Studienævnet for Sociologi*.

Formålet med forløbet er at bidrage til forståelsen af og viden om centrale tendenser i det aktuelle danske samfund. Forløbet skal med udgangspunkt i sociologisk teori om moderne samfunds forandringsprocesser konkretisere, eksemplificere og diskutere empiriske undersøgelser af aktuelle samfundsproblemer og sociologiske fænomener.

Du vil som studerende på dette forløb få en kort introduktion til sociologiske samtidsdiagnoser, hvor begreber som risiko, refleksivitet, viden, tid og globalisering står centralt. Herefter vil der blive arbejdet med konkrete emner og problemstillinger. Udgangspunktet vil være forandringer af det danske samfund i forhold til blandt andet følgende dimensioner:

- *Tid*: Det tidspressede hverdagsliv og det øgede tidsforbrug på arbejdsmarkedet skaber nye betingelser for blandt andet børns socialisering, familiens funktionsmåde og lokale fællesskaber.
- *Rum*: Forandringer af sociale strukturer og institutioner rummer også en socio-geografisk dimension. Det betyder, at kvarterer for velhavere og middelklassen bliver større og mere rendyrkede, og at kvarterer for dårligt stillede ligeledes rendyrkes og vokser. Dette fænomen har en række negative konsekvenser for samfundet som helhed, og det er bl.a. disse, som skal bringes i fokus.
- *Mobilitet og fastholdelse*: Mobilitetens muligheder geografisk, klassemæssigt og etnisk er skævt fordelt. For visse dele af befolkningen er der derfor snarere tale om fastholdelse, der viser sig i nye typer af sociale problemer. Der arbejdes under denne overskrift med temaer som: Social ulighed, social arv, immigration og befolkningsudvikling.
- *Forvaltningen af sociale problemer*: Ændringer i tid, rum og mobilitet har konsekvenser for den måde hverdagslivets vilkår forvaltes på. Samtidig stilles der krav om effektiv forvaltning og bæredygtige rammer for forvaltningen. Der arbejdes under denne overskrift med temaer som: Kommunalreformen, socialpolitikens forvaltning, herunder obligatoriske arbejdsmetoder og den øvrige 'McDonaldisering' af den offentlige forvaltning.

Projektarbejde og emner

Hovedaktiviteten på forløbet er et problemorienteret projektarbejde, der belyser en sociologisk problemstilling. Projektarbejdet kan tage udgangspunkt i temaer og ideer fra det forløbskursus, der beskrives neden for, men behøver det ikke. Til forløbet er der knyttet et korps af vejledere med bred viden inden for sociologi, sociale problemer, socialt arbejde mv. **Projektgrupperne skal være dannet senest fredag den 17. marts.**

Blandt mange mulige emner til projektarbejdet kan nævnes:

- Social og geografisk segregering i danske storbyer
- Social interaktion i det offentlige rum
- Tid og familieliv (om stress og tidspres i forholdet mellem arbejdsliv og familieliv)
- Arbejder danskerne mere end andre nationer?
- Social ulighed - social arv
- Sociale problemer og social kontrol
- Kriminalitet
- Misbrug
- Ældrebyrden - myte eller realitet
- Fremtidens ældre
- Forholdet mellem system og klient i det sociale arbejde
- Risiko- og frygtsamfundet
- Globalisering - myte eller realitet?
- Etniske konflikter
- Kommunalreformens betydning for socialt arbejde
- Overvægt - et personligt eller et socialt problem?
- Findes der stadig klasser i det danske samfund?
- Betydningen af uddannelse i det såkaldte videnssamfund
- Smag og livsstil - et individuelt valg?
- Hvorfor er Velfærdskommissionen så optaget af økonomi?
- Selvmord i Danmark sammenlignet med andre lande
- Ligeløn i Danmark – hvordan ser det faktisk ud?
- Solidaritet i et senmoderne samfund
- Fremmer det senmoderne samfund en opdeling af befolkningen i en kerne- og randarbejdskraft ?
- De faglige interesseorganisationer i det senmoderne samfund.

Vejledende krav til projektrapporten

Hovedkravet til projektrapporten er, at der er en klar og velargumenteret sammenhæng mellem problemstilling/problemformulering, teorier/forklaringer, empiriske undersøgelser og konklusion (den "*røde tråd*").

Projektrapporten bør i hovedtræk indeholde (rækkefølgen er ikke bindende):

- En kort redegørelse for emnet.
- Hvad er der tidligere skrevet om emnet/problemfeltet¹ ud fra forskellige faglige eller tværfaglige synsvinkler (bl.a. i kursislitteraturen)?
- Overvejelser over forskellige typer af problemstillinger¹ og begrundelse for valg af problemstilling.

¹ Begreberne er præciseret i Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (red): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, 2003, Kapitel 2

- En specificeret problemformulering, altså en kort og klar formulering af rapportens hovedspørgsmål.
- En diskussion af problemstillingens relevans. Hvorfor er den interessant? Hvem er den et problem for?
- *Dokumentation* af problemstillingen, det vil sige en redegørelse for de teorier/forklaringer, der problematiseres, og empirisk dokumentation for påstande om faktiske forhold.
- Præcisering af problemformuleringens centrale begreber m.v.
- Argumentation for *afgrænsninger*, for valg og fravalg m.h.t. tid, rum etc.
- En *operationalisering*² af problemstillingen. M.a.o. hvordan skal analysen af problemstillingen gribes an (operationaliseres), og hvorfor netop på denne måde? Operationaliseringen kan omfatte opstilling af og argumentation for undersøgelses spørgsmål eller hypoteser. Den skal omfatte:
 - *Argumentation for valg af projektmetode/-design* - det vil sige metodisk opbygning af projektet.
 - *Argumentation for valg og fravalg af teorier/forklaringer.*
 - *Argumentation for valg og fravalg af empiri.* Såfremt der gennemføres en selvstændig empirisk dataindsamling, skal der ligeledes argumenteres for relevansen heraf.
- I forbindelse med analysen skal der ske en vurdering af videnskabelig litteratur i forhold til problemstillingen: På hvilken måde er litteraturens problemstilling og resultater relevante? Er resultater dokumenterede? Er fortolkninger rimelige?
- Ligeledes skal der være en fortolkning af anvendt datamateriale og kilder i forhold til problemstillingen. Hvis relevant præsenteres data i tabeller og diagrammer. Der skal argumenteres for metoder til empirisk dokumentation og for fortolkning af den valgte empiri.
- En konklusion.

I studieordningen står anført, at P.3 afsluttes med en projektrapport, hvori indgår en angivelse af hensigtsmæssige organiseringer af det gruppebaserede projektarbejde med henblik på at styrke egen læring og læreprocesser i relation hertil.

² Se Olsen og Pedersen(2003), Kapitel 9

For at implementere disse krav bør procesdelen i rapporten typisk indeholde:

- Kort beskrivelse af vigtige elementer i måden gruppen har arbejdet på og argumentation for, hvorfor netop disse elementer er vigtige at hæfte sig ved i netop jeres gruppe (stikord: kommunikation, organisation, samarbejde med vejleder, informationssøgning, forudsætninger, samarbejdsaftaler, roller, læringsstile eller andet, I vurderer har haft væsentlig betydning for jeres gruppebaserede projektarbejde).
- Analyse af fordele og ulemper ved jeres måde at arbejde på i relation til gruppe-medlemmernes egen læring og det gruppebaserede projektarbejde som helhed.
- Refleksioner over fremtidige hensigtsmæssige måder gruppens projektarbejde bør organiseres på - altså et fremadrettet perspektiv, der tager afsæt i analysen af ovenstående vigtige elementers betydning for egen læring og læreprocesser i relation til det gruppebaserede projektarbejde.
- Procesdelen bør ikke fylde mindre end 5 sider.

Projektrapporten skal have en klar struktur og være formuleret i et sagligt og præcist sprog. Formelle krav til dokumentation (kildeangivelse, litteraturliste) og præsentation (citerer, tabeller og figurer) skal være opfyldt.

Rapporten må højst fylde 80 normalsider á 2400 enheder. Sidetallet er inkl. litteraturliste, eventuelle bilag, procesdel, osv. Projektet for individuelle må max. fylde 30 sider inkl. litteraturliste, eventuelle bilag m.m.

Forløbsforelæsnings - beskrivelse

Forløbskurset

Forløbskurset Sociologisk Samtidsanalyse supplerer grundkurset i sociologi med en række forelæsnings, der formidler konkret viden og kundskab om aktuelle træk ved det danske samfund og sætter denne viden ind i en sociologisk tolkningsramme. Kurset skal give ideer til projektarbejdet på 2. semester og skabe forudsætninger for, at du som studerende kan udvikle en begyndende kompetence til sociologisk analyse.

Forløbet tager udgangspunkt i aktuelle sociologiske teorier om moderne samfunds udvikling og forandring. Sådanne teorier er imidlertid ofte meget abstrakte og generelle og tager ikke altid hensyn til, hvordan den konkrete virkelighed ser ud forskellige steder. Dette rådes der bod på i den resterende del af kurset, hvor vi diskuterer, hvad der er myter og realiteter i den danske virkelighed. Der lægges særlig vægt på at

præsentere forskning, der rummer en aktuel kommentar til samfundslivet i Danmark, og som samtidig illustrerer, hvad sociologiske teorier og metoder kan bruges til.

Blandt de emner vi tager op er forholdet mellem arbejde og familieliv, social ulighed og social arv, social polarisering og differentiering i danske storbyer, forholdet mellem kriminalitet og etnicitet samt ældrebyrde, immigration og den fremtidige befolkningssammensætning. Endelig tager kurset også fat på, hvordan rammerne for den offentlige forvaltnings arbejde med sociale problemer ændrer sig i disse år.

Til hver forelæsning vil der være en mindre tekst at forberede. Alle forelæsninger foregår i Auditorium T. Selve kursusplanen ser ud på følgende måde:

Forelæsninger

I: Introduktion

- 1) Anja Jørgensen og Lars Skov Henriksen: Introduktion til forløb A. Samt indledende forelæsning v/ Michael Hviid Jacobsen: ”*Sociologiske samtidsdiagnoser*”, d. 2. marts, kl. 13.00-15.30.

- Kaspersen, Lars Bo: Teorisynteser i moderne sociologi. Kap. 4 i Heine Andersen: Sociologi – en grundbog til et fag. Hans Reitzels Forlag, 2004.

II: Demografi, tid og arbejde

- 2) Lisbeth B. Knudsen, d. 7. marts, kl. 10.00-11.45: ”*Oversigt over den nye(socio-) demografiske udvikling i Danmark*”. I denne forelæsning gennemgås hovedlinierne i fertilitet, mortalitet og migration i Danmark, med hovedvægt på de seneste årtier, men også med et længere tidsperspektiv.

- Knudsen, Lisbeth B. *Aktuelle demografiske problemstillinger*. Manus.

- 3) Lotte Bloksgaard, d. 9. marts, kl. 12.00-13.45: ”*Nye betingelser for tid, arbejde og familieliv*”

- Lis Højgaard (2004): ”Denmark”. Kap. 4 i Margret Fine-Davis et al. (2004): *Fathers and mothers: Dilemmas of the work-life balance*, s 41-54.

- Helle Holt (1998): ”Ønsker vi overhovedet at arbejde mindre?”, *Social Kritik*, nr. 59-60/1998, s. 45-51.

- 4) Lisbeth B. Knudsen, d. 14. marts, kl. 12.00-13.45: ”*Får danskerne næsten ingen børn - og bliver de skilt som aldrig før?*” Forelæsningen gennemgår forskellige kilder og beregnede mål, der kan bruges til at beskrive udviklingen i fertilitet og familiedannelse/-opløsning i Danmark.

- Knudsen, Lisbeth B. Nye familieformer og færre børn. I: Ploug N, Henriksen H, Kærgård N. (red.) *Den danske velfærdsstats historie*. København: Socialforskningsinstituttet 2004. s. 224-59

- Lindhardt Olsen, Annemette, Dorte Larsen og Anita Lange. *Vielser og skilsmisser - børn i skilsmisser*. København 2005: Danmarks Statistik (købes)

III: By, rum og social differentiering

- 5) Anja Jørgensen, d. 15. marts, kl. 10.00-11.45: *"Storbyens sociale geografi"*

- Artikel "Polarisering på boligområdet" - kan downloades gratis fra følgende adresse:
<http://www.ae-raadet.dk/dokument/nyhed/boliganalyse-ng.pdf>

- 6) Jacob Skjøtt-Larsen, d. 17. marts, kl. 12.00-13.45: *"Ulighed og kulturelle værdier i det post-industrielle Aalborg"*

- Arbejdsrapport af Jakob Skjøtt-Larsen, 2005, Aalborg University
Titel: Cultural Values and Inequality in the Information Society: The Case of Aalborg

IV: Ulighed og sociale problemer

- 7) Morten Ejrnæs, d. 21. marts, kl. 8.00-9.45: *"Social ulighed, social arv og social opdrift"*

- Grundlæggende synspunkter i: Morten Ejrnæs, Gorm Gabrielsen og Per Nørrung: Social opdrift social arv, 2. udgave, Akademisk Forlag 2005, s. 15 - 31
- Opgør med negativ social arv. Negativ social arv er et farligt begreb, fordi det individualiserer ansvaret for de sociale problemer og dermed fjerner opmærksomheden fra de strukturelle forhold, Korshærsbladet maj 2005, <http://www.kirkenskorshaer.dk/korshaersbladet/artikler/050502.html> Ejrnæs, Morten (2003).
- Social arv et upræcist og skadeligt begreb, Uddannelse, oktober 2003, <http://udd.uvm.dk/200308/udd200308-04.htm?menuid=4515>

- 8) Britta Kyvsgaard, d. 30. marts, kl. 10.00-11.45: *"Kriminalitet og etnicitet"*
(Gæsteforelæsning)

- Etniske minoriteters høje kriminalitetshyppighed: Kulturkonflikter eller sociale og økonomiske årsager? Social Forskning. Marts 2005, s.59-65

V: Forvaltningen af sociale problemer

- 9) Ove Mølvaadgaard, d. 31. marts, kl. 10.00-11.45: *"Kommunalreformen 2007"*.
Hvad indeholder reformen og hvilken betydning får den for organiseringen og udførelsen af det sociale arbejde, herunder i forhold til den beskæftigelsespolitiske indsats?

- "Temaguide om beskæftigelsesområdet – opgaveændring og sammenlægning", 22. dec. 2005, Kommunernes Landsforening

- 10) Frank Nielsen, d. 6. april, kl. 12.00-13.45: *"Hvor blev metodefriheden af i det sociale arbejde? Fra passiv til aktiv socialpolitik - disciplinering af socialrådgiverens arbejde gennem lovbundne arbejdsmetoder"*

- "Visitationsværktøjskassen" www.ams.dk/visitationsprojekt/ samt "Arbejdsevnetoden" www.arbejdsevnetode.dk

- Anders Rosdahl: Lediges understøttelsesperiode. I Madsen, Per Kongshøj og Lisbeth Pedersen (red.): "Drivkræfter bag arbejdsmarkedspolitikken", Socialforskningsinstituttet, 2003.

Metode

I uge 18 afholdes to metodeforelæsninger ved Lisbeth B. Knudsen, der supplerer det fælles kursus i Sociologisk Metode. De supplerende kurser giver en række konkrete værktøjer til blandt andet tabelopbygning og – forståelse, tolkning af tabelmateriale, kilder til viden om samfundsændringer, betydningen af de valgte indikatorer og mål til belysning af givne samfundsforhold mv.

- 1) Lisbeth B. Knudsen, d. 2. maj, kl. 8.00-9.45: ”*Kan en tabel lyve?*” I forelæsningen indgår eksempler på tolkninger af tabeller, med henblik på at vise, hvordan tabeller kan fejltolke(s) og hvordan man opstiller den mest korrekte og sigende tabel.
- 2) Lisbeth B. Knudsen, d. 4. maj, kl. 8.00-9.45: ”*Det aldrende Danmark*”. I denne forelæsning gennemgås udviklingen af det aldrende samfund. Det diskuteres, hvilke mål og beregninger, der ligger bag den aktuelle diskussion af ’ældrebyrden’ og hvilke politiske konsekvenser, det har, om analyserne foretages ud fra rent demografiske eller ud fra økonomiske perspektiver..

- Meijer, Mathias. Befolkningens aldringens overvurderede konsekvenser. Ældrebyrden til eftersyn. Dansk Sociologi 2005; 16 (1): 35-53

Øvelser og eksamen i videnskabsteori samt statusseminar

I tilknytning til projektarbejdet vil der i uge 17 blive afholdt eksamen i videnskabsteori og i uge 20 vil der blive afholdt statusseminar. Øvelserne i videnskabsteori (efter kursusgang 7 og 9) vil særskilt blive opsamlet. Dette vil enten ske ved et særskilt vejledermøde eller ved et seminar, hvor vi samler flere grupper af gangen. Nærmere besked herom følger senere.

Litteratursøgningskursus

Informationssøgningskursus/SWIM (streaming webbased information modules)

Lær at søge information til jeres projekt .

Aalborg Universitetsbibliotek tilbyder at lære projektgrupperne at søge information på en hensigtsmæssig og brugervenlig måde til det projekt, I sidder med her og nu. Med udgangspunkt i jeres emnebeskrivelse eller problemformulering vil I sammen med bibliotekets undervisere finde frem til, hvad der er godt at gøre i den situation, som I står i nu, og finde frem til, hvor I kan finde relevant information til jeres projekt. Undervisningen varierer mellem videorollespil, eksempler på relevante informationsressourcer og vejledning i informationssøgning i forhold til jeres projekt. Projektgrupperne må gerne have lavet en problemformulering. Der arbejdes konkret ud fra de enkelte gruppers problemformulering.

Tid: 2 timer og 45 min

Sted: EDB-lokalet, Strandvejen 19, plan 4, lokale 430

Deltagere pr. hold: 25-30 personer eller 4-5 projektgrupper.

Videnskabsteori - Del 1-10

v/Mogens Rüdiger, Jens Ulrich, Jes Adolphsen og Gitte Harrits Sommer

Kursets formål og indhold

De første dele af undervisningsforløbet (del 1-6) har til formål at give et overordnet billede af, hvordan et videnskabsteoretisk landkort kan beskrives. Hensigten er at præsentere en bred vifte af centrale videnskabsteoretiske traditioner. På denne vis opnås et videnskabsteoretisk overblik, som senere kan bringes i spil, når man i praksis skal arbejde med videnskabsteoretiske refleksioner i forbindelse med projektarbejde. Denne del af forløbet afsluttes med nogle anbefalinger og eksempler på, hvordan forskellige og hvordan et miks af forskellige videnskabsteoretiske traditioner kan berige et projektarbejde.

De resterende dele af undervisningsforløbet (del 7-10) har til hensigt at belyse erkendelsesmæssige forudsætninger for og konsekvenser af de valg, der træffes i løbet af projektarbejdet. Her suppleres forelæsninger med øvelser i projektgrupperne og seminarer i storgrupperne (indenfor projektforsløbene) med fokus på problemformuleringer og projektdesign/operationalisering. Projektgrupperne sammenfatter deres arbejde i et seminarpapir, der fremlægges ved et afsluttende seminar (prøve).

Litteratur

Kjørup, Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal.

Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (2003) (3. udg.): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, kapitel 8: Videnskabsteori i projektarbejde og –rapport, s 137-168

Kompendium

Del 1: Introduktion til videnskabsteori som disciplin

v/ *Jens Ulrich*

Forelæsningen giver en introduktion til disciplinen videnskabsteori. Hvad er videnskabsteori og hvorfor er videnskabsteori vigtigt i forbindelse med forskning og projektarbejde? Videnskabsteoriens forhold til ontologi, erkendelsesteori og metode beskrives.

Litteratur:

Kjørup, Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal, Kapitel 1 og 2

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Del 2: Teorier om videnskabernes udvikling. Kuhns paradigmeteori og Poppers falsifikationisme

v/*Mogens Rüdiger*

Der gives en indføring i Kuhns paradigmeteori og i Poppers teori om falsifikation. Kuhn og Poppers teorier er oprindeligt beregnet på at beskrive den videnskabelige udvikling inden for naturvidenskaberne, men i forelæsningen ”oversættes” de til det samfundsvidenskabelige felt.

Litteratur:

Kuhn, Thomas S.: Videnskabens revolutioner, efterskrift – 1969, Fremad 1995, s-212-261. (*I kompendium*)

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden før forelæsningen

Del 3: Introduktion til positivisme og historisme

v/*Jens Ulrich & Mogens Rüdiger*

Spørgsmålet om, hvordan sikker viden opnås, står meget centralt inden for positivismen. Positivistene mener, at al viden, også den videnskabelige, skal baseres på erfaringer. Hvis vi systematiserer vores erfaringer på den rette vis, kan vi opnå en sikker viden om samfundsmæssige forhold. Kernen i historismen er, at alle samfundsmæssige forhold skal betragtes som udviklingsforløb eller processer. Historismen er grundlæggende en individualiserende tilgang til samfundsstudiet, men i de senere år er der lagt større vægt på teoridannelse og generalisering.

Litteratur:

Jensen, Bernard Eric: *Historisme*, i Finn Colling og Simo Køppe (red): Humanistisk Videnskabsteori, DR Multimedie 1995, s 139-157. (*I kompendium*)

Kjørup: Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal, Kapitel 6 og 7

Overheads/Plancher

Nogle vil være tilgængelige på hjemmesiden før og andre efter forelæsningen

Del 4: Marxisme og Kritisk Teori

v/ *Jens Ulrich*

Med marxismen fokuseres der for alvor på videnskabelig teoribygning. Kun ved at se samfundet som et hele, er det muligt at forstå de enkelte samfundsmæssige processer. Med marxismen kan vi gå bag om de forhold, som vores erfaringer beror på. Med Kritisk Teori bliver det endvidere legalt at tilføre den videnskabelige praksis en normativ dimension. Samfundsvidenskabene er ikke værdifri, men den må have et mål at orientere sig imod.

Litteratur:

Nielsen, Peter: (2004) *Marx, marxisme(r) og den videnskabelige diskurs*, i Lars Fuglsang og Poul Bitsch Olsen (red): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Roskilde Universitetsforlag, s- 179-206. (**I kompendium**)

Kjørup, Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal, Kapitel 10

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Del 5: Fænomenologi, hermeneutik og postmoderne teori-dannelser

v/Jens Ulrich

Med fænomenologien introduceres en forståelse af, at det værende i verden præsenterer sig som fænomener, når vi forsøger at begribe dem. Med udgangspunkt i en kritik af det positivistiske sandhedsbegreb præsenteres endvidere den hermeneutiske forståelse af, at videnskab nødvendigvis må være en fortolkningsproces. Endvidere præsenteres diskursteorien som et eksempel på, hvordan vi med en postmoderne tilgang kan dekonstruere vores verdensforståelse.

Litteratur:

Gilje, Nils og Harald Grimen (2002): *Samfundsvidenskabernes forudsætninger*, Hans Reitzels Forlag, kap 7, side 164-199. (**I kompendium**)

Jørgensen, Marianne W. og Louise Phillips (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag, side 9-33. (**I kompendium**)

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Del 6: Tematisk eksempel og kunsten at mikse videnskabsteoretiske positioner

v/Jens Ulrich & Mogens Rüdiger

Med udgangspunkt i et konkret forskningsmæssigt felt, vises det, hvordan forskellige videnskabsteoretiske tilgange til samme felt bevirker forskellige forståelser af feltets centrale problematik. Endvidere gøres der op med en forestilling om, at man skal holde sig til én videnskabsteoretisk tradition når man forsker eller når man skriver et projekt. Ofte er det givtigt at mikse de videnskabsteoretiske traditioner ud fra, hvilket konkret problem man beskæftiger sig med. Mulighederne for miks er mange, men der er ligeledes mange faldgruber, når man går på tværs af de videnskabsteoretiske traditioner.

Litteratur:

Ulrich, Jens: (2002) *Identitetsdannelse set i et eksistensfilosofisk perspektiv. At gribe det sociale* i Jens Ulrich: *Moderne demokratiteori. Kunsten at gå på to ben*, Ph.d.-afhandling fra Institut og Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet, s. 203-240. (*I kompendium*)

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Del 7: Problemstillingens faglige relevans, kernebegreber og teoriforståelse

v/Jes Adolphsen

Om ”problemets faglige relevans” må man selvfølgelig spørge, relevans for hvad eller hvem?

Her vil jeg opfatte det som relevansen for videnskabsprocessen. D.v.s. at jeg i modsætning til Bitsch Olesen og Kaare Pedersen opfatter ”problemorienteringen” som en selvstændig videnskabsteori og som derfor får en anden forståelse af kernebegreber end de andre videnskabsteorier og en anden teoriforståelse.

Litteratur:

Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (2003) (3. udg.): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, kapitel 8: *Videnskabsteori i projektarbejde og –rapport*, s 137-168

Adolphsen, Jes og Lennart Nørreklit: *Kompendium til videnskabsteori*, specielt kap. 1. (*I kompendium*) Evt. en nyskrevet tekst som vil blive lagt på hjemmesiden.

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Øvelse 1. til projektgrupperne: Videnskabsteoretiske refleksioner i forbindelse med problemformuleringen.

Hvordan kan man opfatte forholdet mellem virkeligheden og metode?

Hvordan kan man opfatte forholdet mellem problemer (praktiske og teoretiske) og metode?

Hvordan er forholdet mellem praktiske problemer (planlægningsproblemer) og teoretiske problemer (f.eks anomalier, normalier eller paradokser)

Hvad begrundes problemet?

Hvilke nøglebegreber indgår i problemformuleringen; hvilken karakter har begreberne; hvordan benyttes de i projektet?

Hvordan vil man finde indikatorer på kernebegreberne i empiriske materialer?

På hvilken måde indgår teorier/forklaringer i projektet?

Hvordan opfatter I teorierne/forklaringerne videnskabsteoretisk og hvilken status har de i projektet?

Seminar på projektførløbene i forlængelse af øvelse 1: Videnskabsteoretiske refleksioner i forbindelse med problemformuleringen.

Del 8: Projektets teoretiske og empiriske grundlag

v/Gitte Sommer Harrits

Forelæsningen vil kort opsummere forskellige opfattelser af forholdet mellem empiriske erfaringer og videnskabelige teorier inden for de videnskabsteoretiske positioner, som indtil nu er blevet præsenteret. Hvad er forholdet mellem virkelighed, videnskabelige 'data', teorier og metode, og hvordan skal de kombineres?

Herefter vil forelæsningen demonstrere, hvordan de videnskabsteoretiske positioner kan bruges som værktøjer i projektførløbet. Centrale spørgsmål er i denne sammenhæng: Hvilken tilgang har projektet valgt, og hvilke videnskabsteoretiske antagelser indebærer denne tilgang? Hvilke antagelser om samfundet gøres? Hvilke typer af data er tilgængelige, og hvad er deres ontologiske og epistemologiske status? Og endelig: Hvordan kan tilgangen kritiseres i forskellige andre videnskabsteoretiske perspektiver?

Litteratur

Olsen, Poul Bitsch & Kaare Pedersen: *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*, Roskilde Universitetsforlag 2003, Kapitel 8.

Dewey, John: "The pattern of inquiry", in: John Dewey, *The Later Works*, Vol 12, Southern Illinois University Press 1991, ss. 105-122. (*I kompendium*)

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden efter forelæsningen

Del 9: Projektets opbygning og design

v/Gitte Sommer Harrits

I forlængelse af del 8 diskuterer denne forelæsning forskellige kriterier for videnskabelig gyldighed og kvaliteten af videnskabelig viden. Uanset hvilken videnskabsteoretisk position, man arbejder inden for, må man kunne opstille nogle kriterier for, hvornår viden er tilstrækkelig sikker og dermed kan kvalificere sig til at kaldes videnskabelig eller gyldig.

Forelæsningen vil herefter fokusere på de konkrete konsekvenser, forskellige gyldighedskriterier har for forskningsprocessen og projekternes opbygning og metodiske design. Som i del 8 vil vægten blive lagt på at demonstrere, hvordan man kan gøre brug af de videnskabsteoretiske positioner som værktøjer i det konkrete arbejde med projektet.

Samtidig vil øvelsesspørgsmålene blive gennemgået, og der vil være mulighed for at stille spørgsmål hertil.

Litteratur

Kjørup: Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal, Kapitel 3, 4 og 5

Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (2003) (3. udg.): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, kapitel 9: Metode i problemorienteret projektarbejde.

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden før forelæsningen

Øvelsesspørgsmål til projektgrupperne – Del 2

- 1) Hvilke forestillinger/hvilken forestilling om videnskab tror I Jeres projekt bygger på? Hvilke krav stilles til kvaliteten af den viden, der produceres i projektet, og hvad er det der gør, at projektets konklusioner kan betragtes som gyldige?
- 2) Hvilke antagelser om virkeligheden (samfundet) gøres i projektet, og hvilke konsekvenser har det for den måde, projektet opbygges på?
- 3) Hvordan forsøger projektet (bl.a. gennem sin metode) at leve op til sine egne kvalitetskrav og videnskabsforståelse?
- 4) Hvilke kritiske spørgsmål kan man rejse til projektet ud fra andre videnskabsteoretiske positioner, end dem projektet bygger på?

Seminar på projektførløbene i forlængelse af øvelsesspørgsmålene del 2:

Jf projektførløbets hjemmeside for information om den praktiske afvikling.

Del 10: Projektets værdimæssige og etiske grundlag og implikationer

v/*Gitte Sommer Harrits*

Formålet med forelæsningen er at introducere til forholdet mellem videnskab og samfund i et værdimæssigt og etisk perspektiv. Hvilken rolle har (samfunds)videnskaberne i forhold til samfundets indretning og styring? På hvilken måde kan man bedrive kritisk videnskab, og bør videnskaberne overhovedet være kritiske og ”blande sig” i politiske diskussioner.

Desuden diskuteres i forhold til det konkrete forskningsprojekt, hvilke etiske problemer og implikationer, man kan støde på i processen. Hvordan bør man forholde sig til de mennesker, man undersøger, og hvordan kan man forberede sig på sådanne problemer? Hvor langt kan man gå i en undersøgelse?

Litteratur

Kjørup: Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal, Kapitel 2 og 10

Heine Andersen, ”Samfundsteori, moral og de civile samfund” pp. 479-496 i Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen, *Klassisk og moderne samfundsteori*, Hans Reitzels Forlag, 2. udg. (*I Kompendium*)

Kvale, Steiner, Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview, Hans Reitzels forlag 2003, Kapitel 6. (*I kompendium*)

Overheads/Plancher

Vil være tilgængelig på hjemmesiden før forelæsningen

Litteraturliste - Videnskabsteori

Bøger

Kjørup, Søren: (2003) *Forskning og samfund. En grundbog i videnskabsteori*, Gyldendal.

Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (2003) (3. udg.): Problemløst projektarbejde – en værktøjsbog. Roskilde Universitetsforlag, kapitel 8: Videnskabsteori i projektarbejde og –rapport, s 137-168

Kompendium

Udvalgte artikler / kapitler

Kuhn, Thomas S.: Videnskabens revolutioner, efterskrift – 1969, Fremad 1995, s-212-261 (**I kompendium**)

Jensen, Bernard Eric: *Historisme*, i Finn Colling og Simo Køppe (red): Humanistisk Videnskabsteori, DR Multimedie 1995, s 139-157, (**I kompendium**)

Nielsen, Peter: (2004) *Marx, marxisme(r) og den videnskabelige diskurs*, i Lars Fuglsang og Poul Bitsch Olsen (red): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, Roskilde Universitetsforlag, s- 179-206, (**I kompendium**)

Gilje, Nils og Harald Grimen (2002): *Samfundsvidenskabernes forudsætninger*, Hans Reitzels Forlag, kap 7, side 164-199, (**I kompendium**)

Jørgensen, Marianne W. og Louise Phillips (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag, side 9-33, (**I kompendium**)

Ulrich, Jens: (2002) *Identitetsdannelse set i et eksistensfilosofisk perspektiv. At gribe det sociale i Jens Ulrich: Moderne demokratiteori. Kunsten at gå på to ben*, Ph.d.-afhandling fra Institut og Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet, s. 203-240. (**I kompendium**)

Adolphsen, Jes og Lennart Nørreklit: *Kompendium til videnskabsteori*, specielt kap. 1 (**I kompendium**) og evt. en nyskrevet tekst som vil blive lagt på hjemmesiden.

Dewey, John: "The pattern of inquiry", in: John Dewey, The Later Works, Vol 12, Southern Illinois University Press 1991, ss. 105-122. (**I kompendium**)

Heine Andersen, "Samfundsteori, moral og de civile samfund" pp. 479-496 i Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen, *Klassisk og moderne samfundsteori*, Hans Reitzels Forlag, 2. udg. (**I Kompendium**)

Kvale, Steiner, Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview., Hans Reitzels forlag 2003, Kapitel 6. (**I kompendium**)